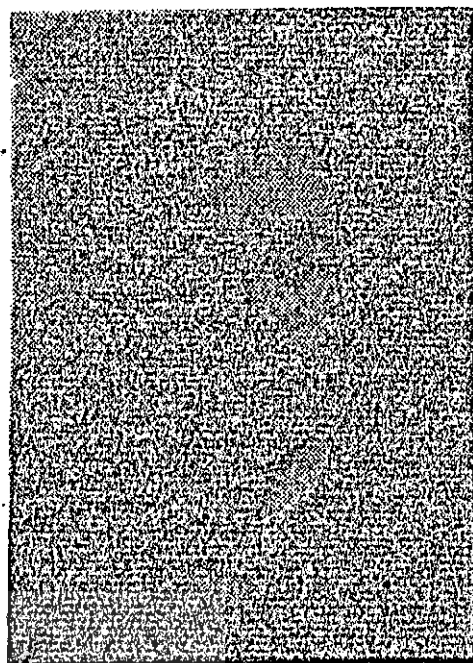

* نگارنده این وقایع، شادروان دکتر حسین خان کحال یکی از مشروطه‌خواهان مجاهد و سدید و اهمیت این یادداشتها از آنجاست که وی واقعه هر روز از این انقلاب عظیم را، باشیوه‌ای خلاصه و ساده و بی‌حشو و زائد، بهمانگونه که دیده یا شنیده، در تقریبی چاپی، بنسط ریز، نوشته است.

بنا بر این از لحاظ جریان پیاپی روزانه اتفاقات و تاریخ صحیح وقوع آنها، جای هیچگونه شك و تردید نیست و میتواند وقایع‌نگاران و تاریخ‌نویسان را سند و حجت باشد.

اخراج شوستر، مستشار امریکائی، از ایران

پرتال جامع علوم انسانی «۳»

پنجشنبه ۱۰ ذی‌قعدة ۱۳۲۹ قمری = ۱۶ آبان ۱۲۹۰ شمسی = ۲ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی

مأمور مالیه از طرف شوستر بخانه علاءالدوله رفته مطالبه مالیات کرده علاءالدوله هم برئیس‌الوزراء صمصام‌السلطنه اظهار کرده ایشان امر کردند مأمورین مالیه را خلع سلاح کرده روانه نمودند.

شنبه ۱۲ ذی‌قعدة ۱۳۲۹ قمری = ۱۸ آبان ۱۲۹۰ شمسی = ۴ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی
صمصام‌السلطنه از شوستر معذرت خواست.

یکشنبه ۱۳ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۱۹ آبان ۱۲۹۰ شمسی = ۵ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی
نایب السلطنه (ناصر الملك) ورقه استعفاى خود را بمجلس فرستاد .

دوشنبه ۱۴ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۲۰ آبان ۱۲۹۰ شمسی = ۶ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی
قشون انگلیس هم وارد شد .

یادداشت راجع به نیمه اول ماه ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری : هرروزه وضع مملکت بدتر
و منغشوتر میشود و آثار و علائم انهدام قومیت و ملیت و عدم لیاقت و اضحتر و آشکارا تر
میگردد . دولتین قشون وارد کرده و اظهار مینمایند برای امنیت طرق است و انگلیس ها
قشونشان عجالتاً تا اصفهان خواهد آمد . قشون روس آزادانه بهر طرف حرکت میکنند
و آنچه صلاح خودشان باشد میکنند . چنانچه قشون سردار محی بواسطه آنها شکست
خورد . از همه بدتر ، رفتار نایب السلطنه است که عائق و مانع ، بلکه بقول عامه ، تمام
تحریکات و اغتشاشات بواسطه اوست و صمصام را هم خراب کرده .

چهارشنبه ۱۶ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۲۲ آبانماه ۱۲۹۰ شمسی = ۸ نوامبر ۱۹۱۱
میلادی

عجالتاً نایب السلطنه استعفا را بتعویق انداختند .

سه شنبه ۲۲ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۲۸ آبانماه ۱۲۹۰ شمسی = ۱۴ نوامبر ۱۹۱۱
میلادی

بعد از مذاکرات عدیده و گفتگوهای مختلفه بین الاحزاب آخر الامر رای در تمديد
مجلس دادند تا نتیجه چه شود .

چهارشنبه ۲۳ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۲۹ آبانماه ۱۲۹۰ شمسی = ۱۵ نوامبر
۱۹۱۱ میلادی

سالارالدوله قرب شهر بروجرد شکست خورده و پنج نفر از سردارهایش اسیر شدند .
پنجشنبه ۲۴ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۳۰ آبانماه ۱۲۹۰ شمسی = ۱۶ نوامبر
۱۹۱۱ میلادی

جمعی از فرقه اتفاق ترقی و اعتدالیها برضد تمديد مجلس بدربار متحصن شدند و
استعفاى کابینه را خواستند .

شنبه ۲۶ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۲ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۱۸ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی
رسماً از طرف سفارت روس ترك مكاتبه کرده و وعده ورود قشون دادند .

یکشنبه ۲۷ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۳ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۱۹ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی
روسها ۲۴ ساعته اولتیماتوم دادند و سیصد هزار تومان جریمه خواستند و اخراج
شوستر را برای اقدام در منزل شعاع السلطنه خواسته اند والا قشون وارد میشود
(خبر تلگرافی است) .

چهارشنبه ۳۰ ذی قعدة ۱۳۲۹ قهری = ۶ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۲۲ نوامبر ۱۹۱۱
میلادی

کابینه وزراء بمجلس بطرز بدمنظره ای معرفی شد . صمصام السلطنه رئیس الوزراء

وزیر داخله - وثوق الدوله وزیر خارجه - سردار محتشم وزیر جنگ - ذکاء الملك وزیر مالیه - محتشم السلطنه وزیر عدلیه - معاضد السلطنه وزیر پست و تلگراف - مستشار الدوله وزیر معارف .

یادداشت راجع به نیمه دوم ماه ذی قعده ۱۳۲۹ قمری - رفتار نایب السلطنه (ناصر الملك) واضح و آشکار شده است که خیال باطل دارد و بعبارت دیگر با مغربین مملکت و بلکه با دشمنان قومیت و ملیت ایران همراه و همخیال است و اساس امورش تقویت اعمال جهال و مغرضین و مفتنین است (بسیار رفتار محمدعلیمیرزا بلکه بدتر) جمعه دوم ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۸ آذر ماه ۱۲۹۰ شمسی = ۲۴ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی مسیو شوستر و مائر استکس بشکار رفتند (البته در باطن باید مطلب غامضی باشد خدا رحم کند) .

شنبه سوم ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۹ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۲۵ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی بدبختانه وزیر خارجه از سفارت روس ترضیه خواسته و ژاندارم خانۀ شعاع السلطنه را تبدیل بقزاق ایرانی کردند (جبران رفتار شوستر برای خاطر شعاع السلطنه) خدایا خودت رحم کن .

یکشنبه چهارم ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۱۰ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۲۶ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی

مسیو شوستر از شکار معاودت کرد ولی رفتار بختیارها مخصوصاً سردار جنگ و امیر مجاهد بسیار بد و همه نوع مخالف با اساس اصلاحند (گویا بتحرک نایب السلطنه باشد) .

در موضوع معرفی کابینه توضیح میدهد: (کابینه اجباری) بمجلس بنوع غریبی معرفی شد که تاریخی است. روسها مجدداً اولتیماتوم دادند بمدت چهل و هشت ساعت.

پنجشنبه ۸ ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۱۴ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۳۰ نوامبر ۱۹۱۱ میلادی

شاگردان مدارس با فریادهای (بامرگ یا استقلال) علیه اولتیماتوم روسها قیام کردند .

جمعه ۹ ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۱۵ آذر ۱۲۹۰ شمسی = اول دسامبر ۱۹۱۱ میلادی مجلس اولتیماتوم را رد کرد . کابینه استعفا کرد . علاء الدوله راترور کردند .

شنبه ۱۰ ذیحجه ۱۳۲۹ = ۱۶ آذر ۱۲۹۰ شمسی = دوم دسامبر ۱۹۱۱ میلادی قند و واگون بایکوت شد . تعطیل عمومی کردند و بازار بسته شد .

یکشنبه ۱۱ ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۱۷ آذر ۱۲۹۰ شمسی = سوم دسامبر ۱۹۱۱ میلادی

دوکاری سالدات روسی ظهر وارد شد و هیجانی در مردم ایجاد کرد (گفتند برای تغییر قراول سفارت است) وزراء استعفا را پس گرفتند .

دوشنبه ۱۲ ذیحجه ۱۳۲۹ قمری = ۱۸ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۴ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی سردار اسعد و مخبر السلطنه و دبیر الملك محترمانه وارد شدند و فقط امید مصلحین

ملت ورود ایشان بود تاچه نتیجه بدهد .

چهارشنبه ۱۴ ذیحجه ۱۳۲۹ قهری = ۲۰ آذر ۱۲۹۰ شمسی = ۶ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی

شاگردان مدارس بهیئت اجماع بمنزل سردار اسعد رفتند و ایشان نصیحت کردند که نوعی نشود مثل زمان قدیم شود .

یادداشت راجع به نیمه اول ماه ذیحجه ۱۳۲۹ قهری : بعد از آنکه بانواع واقسام ، ملت بدبخت صدمات گوناگون خورد و هر روز از طرفی کشمکش های مختلفه دید عاقبت خود روسها مستقیماً اقدام کردند و موضوع خانه شعاع السلطنه را بهانه کرده قشون وارد کردند و صریحاً عزل مسیو شوستر را میخواهند و تقاضاهای شاقه می نمایند و حال بخوبی معلوم میشود که آنچه سابقاً از طرف بعضی ها اقدام میشد عموماً به تحریک روسها بوده و آنها دانسته یاندانسته آلت اجرا بودند و حالیه با فشار روسها و نفاق عامه و اغراض احزاب و طمع بختیارها و جهالت مردم ، امید حیات ملی بکسی قطع شده است .

دوشنبه ۱۹ ذی حجه ۱۳۲۹ قهری = ۱۸ قوس ۱۲۹۰ شمسی = ۱۱ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی

کابینه جدیدی بشرح زیر تعیین شده . صمصام السلطنه رئیس الوزراء - قوام السلطنه وزیر داخله - وثوق الدوله وزیر خارجه - سردار محتشم وزیر جنگ - حکیم الملک وزیر مالیه - ذکاء الملک وزیر عدلیه - معاضد السلطنه وزیر پست و تلگراف . در مجلس سری مذاکره کردند . رای کابینه قبول اولتیماتوم و رای وکلا ، چنانچه سابق رد کرده بودند ، رد بود لذا مجلس علنی نشد و کابینه و وکلا متفرق شدند .

چهارشنبه ۲۱ ذی حجه ۱۳۲۹ قهری = ۲۰ قوس ۱۲۹۰ شمسی = ۱۴ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی

آخوند ملا محمد کاظم خراسانی در حینی که بعزم جهاد عازم ایران بود بمرگ ناگهانی مرحوم شد - مظلمین حدس بمسئوم شدن میزنند .
پنجشنبه ۲۹ ذی حجه ۱۳۲۹ قهری = ۲۸ قوس ۱۲۹۰ شمسی = ۲۱ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی

قشون روس بعد از اینکه همه نوع اسباب زحمت اهالی شده و ملت بملاحظات پلتيکی تحمل همه نوع اذیت های گوناگون را نمود ، عاقبت در شهر تبریز بنای نمایش های نظامی را گذاشتند . البته این رفتار مورث هیجان عمومی میشود . بخيال تصرف نظمیة و غیره بودند و جنگ شروع میشود .

یادداشت راجع به نیمه دوم ماه ذیحجه ۱۳۲۹ قهری : چون رای وکلاء رد اولتیماتوم و رای وزراء و سردار اسعد قبول آن است ، لذا بحران کابینه طول کشیده ، در صورتیکه بهیچوجه شایسته این بحران نبود . در هر حال اوضاع از هر جهت کمافی السابق بلکه بدتر . عموم جهال و مغرضین فرمانفرما و کارگذار از همه بدتر . در

یک روز در تبریز و انزلی ملت با روسها شروع بجنگ کردند .

یکشنبه ۲ محرم ۱۳۳۰ قمری = ۲ جدی ۱۲۹۰ شمسی = ۲۴ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی
حکم قطعی انفصال مجلس از هیئت وزراء و روساء و علماء و غیره صادر شد و مجلس
را منفصل کردند .

پنجشنبه ششم محرم ۱۳۳۰ قمری = ۶ جدی ۱۲۹۰ شمسی = ۲۸ دسامبر ۱۹۱۱
میلادی

مسیو شوستر امروزد بکر کاغذها را امضا نکرد. کمتر کسی از اعلی تادنی (نایب-
السلطنه تمام وزراء روساء و غیره) که بر ضد مسیوشوستر بدگوئی کردند امروز همه
افسوس میخورند (ولی چه فایده که مرغ سعادت پرید).

بازارها را متدرجاً باز نموده و در واگن ، بایکوت (تحریم) تمام شد .

شنبه ۸ محرم ۱۳۳۰ قمری = ۸ جدی ۱۲۹۰ شمسی = ۳۰ دسامبر ۱۹۱۱ میلادی
روسها بقوه قهریه شهر تبریز را گرفتند و سردر دو عمارت ، بیرق روس را زدند
و هر دو مکان الساعه در تصرف آنهاست .

دوشنبه دهم محرم ۱۳۳۰ قمری = ۱۰ جدی ۱۲۹۰ شمسی = اول ژانویه ۱۹۱۲
روسها در تبریز ثقه الاسلام - صادق السلطنه - شیخ سلیم و هفت نفر دیگر را بدار
زدند و اهالی اجساد را قطعه قطعه کردند و انجمن را آتش زدند و حاجی صمدخان و
حاج میرزا حسن و حاجی میرزا کریم را محترماً وارد تبریز کردند. در گیلان هم روسها
چند نفر را ببادکوبه تبعید نمودند .

پنجشنبه ۲۰ محرم ۱۳۳۰ قمری = ۲۰ جدی ۱۲۹۰ شمسی = ۱۱ ژانویه ۱۹۱۲
میلادی

مسیو شوستر بامریکا مراجعت کرد .

دل

صدف بی تهر ، درون گلست
تیر را ، قیمت از هسدف باشد

گوهر بی صدف درون دل است
قیمت در ، نه از صدف باشد

حکیم سنالی قرن ششم